

Hannah Arendt

Siyasette Yalan

Pentagon Belgeleri Üzerine Düşünceler

Türkçesi: İmge Oranlı, Berfu Şeker

İÇİNDEKİLER

Siyasette Yalan / Hannah Arendt

I	11
II	23
III.....	35
IV.....	45
V	59
Notlar.....	63

Yalan ve Tarih / Cathy Caruth

Siyaset ve Yalan	70
Yalan ve Savaş.....	78
İmajın Tarihi.....	85
Patlayıcı Tarihler	90
Tanıklığın İmkânlılığı.....	93
Notlar.....	97

Siyasette Yalan

Hannah Arendt

Dünyanın en büyük süpergücünün geri kalmış ufak bir ülkeyi ne faydası olduğu çok tartışmalı bir konuda yola getirmeye çalışırken haftada bin sivili öldürmesi ya da ağır yaralaması hiç hoş bir manzara yaratmıyor.

Robert S. McNamara

I

Savunma bakanı Robert S. McNamara'nın Haziran 1967'deki talebi üzerine bir buçuk yılda hazırlanan kırk yedi ciltlik "ABD'nin Vietnam Politikasına Karar Verme Sürecinin Tarihçesi", yani Pentagon Belgeleri, Haziran 1971'de *New York Times* tarafından yayınlanınca bilinir hale geldi.* İkinci Dünya Savaşı ile Mayıs 1968 arasında, ABD'nin Hindişin'de oynadığı rolü detaylı olarak aktaran bu çok-gizli belgeler, farklı okurlara farklı hikâyeler anlatıyor, farklı dersler veriyor. Kimileri Soğuk Savaş ya da anti-komünist ideolojinin "mantıksal" sonucunun Vietnam olduğunu ancak şimdi anladıklarını iddia ediyor, kimileri de bunun hükümetteki karar-verme sürecini öğrenmek adına özgün bir fırsat olduğunu dile getiriyor. Fakat çoğu okur, bu belgelerin gündeme getirdiği en temel meselenin "kandırma" olduğu konusunda artık hemfikir. Her hâlükârda, *Pentagon Belgeleri*'ni *New York Times*'ta yayınlanmak üzere derleyenler açısından en mühim meselenin bu olduğu aşikâr. Kırk yedi ciltlik çalışmanın kendisini

* Pentagon Belgeleri, belgeleri hazırlayanlardan biri olan Daniel Ellsberg tarafından *New York Times*'a sızdırılmıştır. (ç.n.)

hazırlayan yazar grubu için de muhtemelen önemli bir konuydu bu.¹ Tam altı yıldır ortada olan, güven eksikliğinin oluşturduğu o meşhur gedik bir anda dipsiz bir kuyuya dönüştü. Hem başkalarını hem de kendini kandırmaya yönelik her türlü yalan beyanı barındıran bu bataklık, ilgilenen her okuru içine çekecek güçte. Bu bataklığı inceleyenler, üzülerken de olsa, onun ABD'nin yaklaşık on yıllık iç ve dış siyasetinin altyapısını oluşturduğunu fark etmeli.

Hükümetin en üst kademesinde büyük bir kararlılıkla sürdürülen siyasi hakikatsizlik ve bunun beraberinde yönetimin (hem sivil hem de askeri) her düzeyinde hızla türemesine göz yumulan yalanlar –“arama ve imha” harekâtlarının düzmece ceset sayıları, hava kuvvetlerinin gerçekleri çarpıtın hasar tespit raporları,² kendi yazdıkları raporlar üzerinden performanslarının değerlendirileceğini bilen astların savaş alanından Washington'a ilettiğı “ilerleme” raporları³– insanı kolaylıkla olayın tarihsel arka planını unutmaya yöneltebilir. Fakat son gelişmelerin, hiç de pirüpak bir hikâye olmayan bu tarihsel arka planla birlikte değerlendirilmesi ve yargılanması gerekiyor.

Siyasi emellere ulaşmak için meşru araçlar olarak kullanılan gizlilik ve kandırma, yani kasıtlı sahtekârlık ve açık yalan, yazılı tarihin en başından itibaren yaşamımızda olmuştur. (Diplomasi dilinde “tedbir” adı verilen gizlilik, aynı zamanda *arcana imperii*, yani devlet sırları olarak da ifade edilir.) Doğruculuk hiçbir zaman siyasi erdemler arasında sayılmamış, yalanlarsa her zaman siyasi meselelerde kullanımı savunulabilir araçlar olarak görülmüştür. Bu konular

hakkında düşünen herkes, meselenin felsefi ve siyasi düşünce geleneğimizde ne denli az yer tuttuğuna şaşırabilir, halbuki bu konular, hem eylem dediğimiz şeyin doğasını hem de düşünce ve sözü kullanarak her türlü olguyu inkâr edebilme becerimizin doğasını anlamak bakımından hayli önemlidir. Bu aktif ve agresif inkâr becerisi, pasif olarak açık olduğumuz hata ve yanılmalardan, belleğimizin çarpıtmalarından, duysal ve zihinsel işlevlerimizin eksikliklerine atfedilebilecek diğer her şeyden açıkça farklıdır.

İnsan eyleminin bir özelliği, her zaman yeni bir şey başlatmasıdır, ne var ki bu, onun *ab ovo** başlayıp *ex nihilo*** var etme imkânı olduğu anlamına gelmez. Birinin kendi eylemine yer açabilmesi için, daha önce orada olan bir şey kaldırılmalı ya da yok edilmelidir, yani önceki hal değişmelidir. Zihnen kendimizi fiziksel olarak bulduğumuz yerden ayıramasaydık ve şeylerin gerçekte olduğundan farklı olabileceğini hayal edemeseydik böyle bir değişim mümkün olmazdı. Diğer bir deyişle, olgusal hakikatin kasten inkâr edilebilmesi (yalan söyleme becerisi) ve olguları değiştirebilme yetisi (eyleme becerisi) birbiriyle ilişkilidir; ikisi de varlığını tek bir kaynağa borçludur: hayal gücü. Bu, yağmur yağarken “güneş parlıyor” diyebilme becerisi değildir (bazı beyin hasarlarının sonucunda bu beceri yitirilebilir); daha ziyade, dünyayla ilişkilenecek için hem duysal hem de zihinsel açıdan donanımlı olduğumuz halde, dünyanın ayrılmaz parçalarından biri gibi onun içine sabitlenmiş

* (Lat.) sıfırdan [başlamak] (e.n.)

** (Lat.) yoktan [var etmek] (e.n.)

ya da onunla bütünleşmiş olmadığımızı ifade eder. Dünyayı değiştirmek ve onun içinde yeni bir şey başlatmakta *özgürüz*. Var olanı inkâr edebilmemizi ya da doğrulayabilmemizi mümkün kılan, “evet” ya da “hayır” diyebilmemize imkân tanıyan –üstelik yalnızca onay veya itirazımızı ifade edeceğimiz beyan ve önermelere değil, onay ve itiraz amacının ötesinde, duyu organlarımıza ve bilincimize ulaşan her şeye “evet” ya da “hayır” diyebilmemize imkân tanıyan–zihinsel özgürlük olmaksızın, hiçbir eylem mümkün olamaz. Eylem ise siyasetin ana malzemesidir.⁴

Dolayısıyla, yalandan bahsettiğimizde, özellikle de eyleyen insanların yalanı söz konusu olduğunda, hatırlamalıyız ki yalan, insan günahkârlığının tesadüfi bir sonucu olarak siyasete sızmış değildir. Tam da bu nedenle, ahlaki öfkenin onu yok edebilmesi mümkün değil. Kasıtlı yalan, *olumsal* olgularla ilgilidir; yani, içkin bir doğruluk barındırmayan, doğru olma zorunluluğu taşımayan meselelerle. Olgusal gerçeklerin doğruluğu, yalanlanamayacak nitelikte olmaz hiçbir zaman. Tarihçi, gündelik hayatımızı çevreleyen olguların ne denli narin bir dokusu olduğunu bilir. Bu doku her zaman tehdit altındadır, tekil yalanlarla delinme, grup, ulus veya sınıfların örgütlü yalanlarıyla paramparça edilme, ya da çoğu zaman olduğu gibi bir dolu yalanla üstü dikkatlice örtülerek inkâr edilip çarpıtılma veya kendi halinde unutulmaya terk edilme tehlikesi barındırır. Olguların insan ilişkileri alanında güvenli bir yer edinebilmeleri için hatırlanmaya, bunun için de tanıklıklara ve onları olgu olarak tesis edebilecek güvenilir şahitlere ihtiyacı vardır.